

TÜRK HUKUKUNDA ÖĞRETMENLERİN DİSİPLİN HAKKI

DISCIPLINE RIGHTS OF TEACHERS IN TURKISH LAW

Ömer SEVEN

MEB – Öğretmen, Seven-omer-@hotmail.com, Siirt/Türkiye

Prof. Dr. Songül ALTINIŞIK

Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), songulaltinisik@yahoo.com, Ankara/Türkiye

Öğr. Gör. Abdullah ELMAS

Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, abduellhelmas@siirt.edu.tr, Siirt/Türkiye

ÖZ

Bu çalışmanın konusunu, Türk hukuk sisteminde düzenlenmiş bulunan “öğretmenin disiplin hakkı” oluşturmaktadır. Bu çalışmada, sınıfta disiplini sağlama yetkisine sahip olan öğretmenlerin disiplin hakkına yönelik düzenlenen hukuk kurallarının irdelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, öğretmenlerin, disiplin hakkına yönelik disiplin yetkisinin hukuksal dayanakları ile mevcut durum arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma sonucunda, öğretmenin disiplin hakkına yönelik hukuksal düzenlemelerin öğretmenler tarafından yeterli olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin sınıfta disiplini sağlamada kullanabilecekleri hukuksal yöntemlerin etkili olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenin Disiplin Hakkı, Tedip, Disiplin, Öğretmen

ABSTRACT

The subject of this work is organized by the Turkish legal system the right to discipline the "teacher". In this study the discipline in the classroom teachers who has the authority to provide the right to discipline in the study of the intended use of the rules of law. Study of the teachers disciplinary authority for the right to discipline legislative stops and the relationship between the current status is checked.

It was revealed that legal arrangement of discipline rights of teachers was found insufficient by teachers. Besides, it was detected that law methods which could be used by teachers to maintain discipline in the classroom had been adequate.

Keywords: Teachers' discipline rights, jus patrium, discipline, teacher.

1. GİRİŞ

Her toplum kendi varlığını devam ettirme, kendi geleceğini planlama, gelecek kuşaklara bilgi birikimlerini ve kültürlerini aktarma, kısacası kendini yeniden inşa etme ihtiyacı içerisinde. Toplum, bu ihtiyaçlarını gidermek amacıyla çeşitli sosyal kurumlar oluşturmuştur. Oluşturulan bu sosyal kurumlardan birisi de toplumun toplum olma bilincini yansıtan, toplumun değerlerini bir sonraki kuşaklara aktaran okuldur.

“Eğitimin kurumsallaşmış hali” olarak tanımlanan okul, MÖ 4000’lerde Eski Mezopotamya uygarlık ve toplumlarında yazının icadıyla birlikte ortaya çıkmış; insanı eğitme ve insanı geleceğe hazırlama görevini üstlenmiştir (İnal, 2014: 400). Okul kurumunun ortaya çıkması, okulun varoluş nedeninin ne olduğu sorusunu beraberinde getirmiştir. Başlangıçta pratiğe dayalı, hayatın sürdürülebilmesi için gerekli bilgilerin öğretilmesi amacıyla kullanılan okulların amacı zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. Farklı toplumlarda “Nasıl bir birey? Nasıl bir vatandaş? Nasıl bir

toplum?” sorularına verilen cevaplar doğrultusunda hem eğitimin içeriğine hem de eğitimin kurumsallığına yönelik cevaplar verilmiş ve okulların varoluş amaçları bu cevaplar doğrultusunda şekillenmiştir (Ergün, 2014; Erden, 2001).

Bireyin içinde yaşadığı topluma göre şekillenmesi, sosyalleşmesi, kültürlenmesi, toplumu ve toplumun değerlerini benimseyip katılımda bulunması ve toplumun kültürel gelişimine katkıda bulunması, okul kurumunun ortaya çıktığı Eski Mezopotamya'dan günümüze değin okulun temel amaçları içerisinde yer almıştır. Okul, insanın dünya görüşünü şekillendirme işlevini yerine getirip bilgi ve kültürün sonraki kuşaklara planlı ve düzenli bir şekilde aktarılması görevini de üstlenmiştir. Devletlerin eğitim politikaları da okulların bu görevini sürekli hale getirmeyi başarmıştır (Tunçer, 2015; Akın, 2016).

Devletin daha önceden belirlediği eğitim politikalarına uygun olarak eğitim veren okul, eğitime dahil olan bireylere yeni davranışlar kazandıracak, bireylerin istenmeyen davranışlarını azaltacak ya da kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan toplumsal bir kurumdur. Kolektif bir mekân olarak okul, çocuğun sosyalleşerek toplumsal bir görev, ahlaki bir vicdan, etik bir duruş ve insancıl bir kimlik oluşturma yeridir. Okulun toplumsal bir kurum olarak ortaya çıkıp yapılanması, toplumun okuldan beklentilerinin yüksek olmasına neden olmuş ve mükemmelleşmesi amacıyla okullarda eğitilen bireylerin ideal bir vatandaş olarak okullardan ayrılıp toplumun yeniden inşası sürecinde katılımda bulunmaları, okulların temel başarısı olarak kendini göstermiştir (Yüksel, 2005: 1).

Eğitim felsefesinin temel taşı oluşturan “Nasıl bir eğitim?” sorusuna, okul ile yaşam arasındaki zorunlu bir ilişkiden dolayı, bireyin yaşadığı topluma ve toplumun değerlerine göre verilen cevaplar okuldaki eğitimi şekillendirmiştir. Eğitim kurumlarının, bireylerin ve toplumların ihtiyaç duydukları bilgiler ile birlikte devletlerin temel eğitim felsefesi doğrultusunda eğitim vermesi, eğitim faaliyetlerinin belirli kurallar dahilinde gerçekleştirilmesini zorunlu kılmıştır. Eğitimin, öğrenmeyi kolaylaştıran koşulların bir seçimi olduğu iddiasına koşul olarak ortaya çıkan sosyal gerçeğin kendisinin okullaşmış olduğu iddiasından dolayı okullarda çalışanların okul içi davranışlarının önemi gittikçe önemli hale gelmiştir (Ergün, 2014: 49).

Tarih boyunca verilen her çeşit eğitim faaliyetlerinde yönetim, öğretim, disiplin kavramları merkez kabul edilmiş ve verilen eğitimde, eğitim sisteminin bir parçası olarak bu öğeler önemli bir yer işgal etmiştir. Okul sisteminin alt öğeleri olarak yansıyan ve pratikte idarenin sağlanmasında, öğretimin yapılmasında ve öğretimin disiplinli olmasında yöneticiler ve öğretmenler birlikte sorumluluk almışlardır. Öğretmenlerin ve yöneticilerin okul içerisindeki sorumluluklarının hakları ile çatışması sonucunda ise eğitimde özne konumunda bulunan ve eğitimin temel girdisi ve çıktısı olan öğrencilerin hem öğrenci olarak hem de çocuk olarak sahip oldukları hakların ve sorumlulukların belirlenmesini ve bunların düzenleme altına alınmasını zorunlu kılmıştır (Toprakçı, 2002: 298).

Dewey (1966: 10), eğitimin bir taraftan insanın tabii olarak sahip olduğu niteliklere dayandığını ifade etmiş; diğer taraftan, eğitimin tabii eğilimleri kontrol eden ve bu eğilimler yerine dış etkiler ile yeni alışkanlıklar kazandıran bir süreç olduğunu belirtmiştir.

21. yüzyıl bilgi toplumunun zorunlu sonucu olarak eğitimde eski, geleneksel düşünceler yerine özgürlük ve demokrasi temelli düşüncelerinin benimsenmesi eğitim sürecinde “dış etki” olarak kendisini gösteren disiplin sorununu gündeme getirmiştir. Dış etki olarak disiplin ve disiplin araçlarının pedagojik ilkeri uygunluğu ile birlikte hukuksal olarak düzenlenmiş ilkeler ile birlikte ele alınması gerekir (Bakır, 2006; Bakır, 2007; Can, 2010).

Eğitim kurumlarında ders veren öğretmenler ve öğretmenlerin bilgilerinden yararlanan, okulun temel öğesi konumunda olan öğrencilerin hak ve sorumluluklarının kapsamını belirlemek; eğitim sürecinde uygulanacak disiplinin içeriğini ve kapsamını belirlemede önemlidir.

2. DEMOKRASİ İÇİN DİKTATÖRLÜK KAVRAMI: DİSİPLİN

Fransızcadan Türkçeye geçen disiplin kelimesi değişik Türkçe sözlüklerde “1. Bireyin yasa, kural, ilke, tüzük ve düzen gibi belirli şeylere uygun davranması ya da bir işte, o işin gerektirdiği düzene

uyuma durumu 2. İçinde yaşadıkları topluluğun düşünce ve davranışlarına bireylerin uymasını sağlamaya yönelik önlemlerin tümü 3. Bilimde öğretim konusu olan bilgilerin tümü 4. Bilimsel bir yöntemin ya da töresel bir davranışın sıkı biçimde kurallara bağlanması 5. Görevini veya aldığı buyrukları tartışmasız olarak yerine getiren kimsenin davranışı 6. Kanun ve nizamların toplulukta hakim olma niteliği 7. Öğretim konusu olabilecek bilgi dalı.” olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır (Ayverdi, 2006; Ayverdi, 2010; Çağbayır, 2007; Ağakay, 1959; Püsküllüoğlu,1994).

Türk Dil Kurumu, disiplini “Sıkı düzen. Bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallarına, titizlik ve önemle uyması durumu.” olarak tanımlamıştır (tdk.gov.tr,2017).

Latince “Discipulus” kelimesinden türeyen ve öğrenme, öğretmeye atıfta bulunan disiplin kavramı, herhangi bir işi kurallarına uygun olarak yapmayı öğrenmek, başarmak anlamlarına gelir (Halis, 2001: 97,98).

Humphreys (2003:17)’e göre disiplin, disiplinsiz davranışları başkalarını incitmek, engellemek için tasarlamayan fail veya failerin kendi engellenmiş gereksinimlerinin karşılanmasını sağlama ya da başarısızlık, reddedilme ve incinme deneyimlerini önlemeye yönelik ortaya konulan samimi girişimlerdir. Disiplin, başkaları tarafından engellenen, işbirliğine kapalı, saldırgan ya da başka olumsuz tepkilere maruz bırakılmış insanların haklarını korumak için vardır. Buna göre disiplin, çocuklar veya yetişkinler tarafından sergilenmesi istenmeyen davranışların ya da yıkıcı davranışların kontrol edilmesi değildir. Şimşek (2004:42) disiplini,

“Eğitsel amaçlara yönelik davranışlar geliştirmek sürecinde istendik davranışların belirlenmesinde, yenilenmesinde ve bu davranışların denetlenmesinde, sonuçlarının değerlendirilmesinde öğretmenler tarafından yapılan etkinliklerin tümü.” şeklinde tanımlamıştır.

Phelan (2014:19) ise 2-12 yaş dilimindeki çocukların başarıyla disipline sokulması amacıyla uygulanan disiplini , “Demokrasiye giden yolda diktatörlük” olarak tanımlamıştır.

Weilburger (2008:337) göre disiplin, kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun kabul ettiği genel düşünce ve davranışlara uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin tümüdür. Çocuklara uygulanan disiplin ise çocuğa hayatın kurallarını öğretmek amacına hizmet eder. Çocuğun sağlıklı bir yetişkinlik döneme hazırlanması, çocuğa doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü ayırabilme, çocukta otokontrol, öz disiplin, insan ilişkilerine sınır koyma yeterliliklerini kazandırma ve yardımsever olmak için temel duyguların güçlendirilmesi sürecidir. Disiplin çocuğa istenilen davranışların ve alışkanlıkların kazandırılmasıyla çocuğun ahlaki gelişiminin sağlanmasını, çocuğun kendi hareketleri ve sorumluluklarıyla sonuçları kabul etmesini sağlar.

Özdemir (2011: 232)’e göre disiplin kelimesinin etimolojik kökeni “çömez” kelimesine dayanır ve “öğretmek, eğitmek” anlamına gelir. Öğretmen etkili disiplin yöntemlerini kullanarak bir öğrencide istenmeyen davranışların değişmesini sağlayabilir. Ancak, yaratıcı disiplin olarak ortaya çıkan problemler karşısında öğretmenin klasik disiplin uygulamaları etkisiz kalır. Yaratıcı disiplin, “Kontrol edilemeyen öğrenciyle öğretmen arasındaki karşılıklı davranışlardır.” Öğretmen ve öğrenci arasındaki davranışların yöneticisi öğrencidir. Bundan dolayı öğretmen öğrenciyi kontrol altına almaz. Bunun tersine öğrenci öğretmeni nasıl kontrol altına alacağını öğrenir. Kontrol edilemeyen öğrenci davranışları karşısında öğretmenler tahmin edilemeyen davranış seçeneklerini kullanarak çözüm üretebilirler.

Disiplin, “Bir amaçla bir araya gelmiş insan grubunun düzen içinde yaşamasını sağlamak amacıyla seçilip konulmuş kuralları, hükümleri ve bunlara uyulması için alınan önlemleri ifade eder” (Küçükahmet, 2001: 54). Disiplin, öğrenciye kişisel hedef, kişisel sorumluluk, kazandırmak amacıyla yapılan ve kişinin sorumluluklarını kontrol etmesini, gerçekleştirmesini sağlayan ve öğretmen tarafından tanınan yardım etme fırsatıdır (aktaran Özdemir vd., 2011: 233).

İstenmeyen davranış, öğretmen tepkileri, öğretmenin kendini kontrolü, kuralları uygulama, öğrenme ortamı oluşturma, uygun öğrenme etkinliklerine katılma, öğrenme zamanının arttırılması,

sorumluluğu öğretme kavramları ile yakın ilişki içerisinde olan disiplin kavramı ceza ile çoğu zaman karıştırılan bir kavramdır. Ceza yıkıcı davranışa verilen tepkidir. Disiplin ise öğrencilerin yıkıcı davranışlarını engellemek, istenen davranışı öğrencilere öğretmek ve yerleştirmektir. Disiplinin temel ilkesi kişinin kendi ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumlu olması ve diğer kişilerin davranışlarının buna karşı koymayıp bunu engellememesi gerektiğidir. Buna göre disiplin kavramı anlamlı etkinlikler bütünü, uygun çevre, öz disiplin, otokontrol gibi kavramları içerir. Disiplin cezasız olabilmektedir. Ancak etkili bir sınıf yönetimi ve olumlu bir eğitim atmosferi için disiplin sınıf yönetiminde öğrencilerin davranışlarının yönetimi haline gelmiştir (Aydın, 2004: Küçükahmet, 2012).

Disiplin kavramı ile karıştırılan bir diğer kavram ise “sınıf yönetimi” kavramıdır. Sınıf yönetimi disiplinden ayrıdır ve fakat disiplinden bağımsız değildir. Sınıf yönetimi, öğretmenin sınıf ortamı oluşturmadaki rolüdür. Sınıf içerisinde eğitim düzeninin sağlanması ve devam ettirilmesi sınıf yönetiminin bir parçasıdır. Disiplin sınıf yönetiminin zorunlu ve önemli bir parçası olarak vardır. Disiplin ve yönetimin temel amaçları kişisel kontrol ve sorumlulukların kabul edilmesini geliştirmektir (Özdemir vd., 2011: 234).

Sınıfta öğrenme sürecini olumsuz etkileyen, çoğu zaman öğrenme sürecini kısaltıp eğitimin verimliliğini düşüren ve dersin hedeflerine ulaşmasını zorlaştıran istenmeyen öğrenci davranışları¹ karşısında öğretmenin verdiği tepki veya bu davranışların ortaya çıkmasından önce öğretmenin aldığı önlemler öğretmenin disiplin anlayışı kapsamında şekillenir. Çocuğun kendisinden, akrabalarından, çalışma arkadaşlarından, okul yönetiminden, öğretmenden, okul çevresinden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları sonucunda ortaya çıkan disiplin sorunlarının çözümü konusunda öğretmen; diğer öğretmenler, çocuğun ailesi ve okul yönetimiyle birlikte hareket ederek disiplinsiz davranışın sönmesini sağlayabilir (Humphreys, 2003: 35).

Solak (2007a:78), öğretmenlerin disiplin anlayışının, geleneksel disiplin anlayışı ve yenilikçi disiplin anlayışı olmak üzere ikiye ayrıldığını ve öğretmenlerin genel olarak sahip olduğu disiplin anlayışının ise geleneksel disiplin anlayışı olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğretmen, geleneksel disiplin anlayışı çerçevesinde öğrencilerin ilgi ve isteklerini dikkate almaz, öğretmen tarafından konulan sınıf kuralları kesindir.

Geleneksel disiplin anlayışı kapsamındaki kalıp davranışlar ve öğretmen merkezli uygulamaların aksine önleyici disiplin, onarıcı disiplin, olumlu disiplin, etkili disiplin gibi kavramlar ile ifade edilen çağdaş disiplin anlayışları öğrenci merkezli disiplin anlayışları olarak ortaya çıkmıştır. Çağdaş disiplin anlayışına göre öğretmen disiplini sağlamada sıkı disiplin kurallarına başvurmaz. Öğretmen öğrencilere rehberlik ederek öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol etmelerine ve sorunlarını çözmeye yardımcı olmalıdır. Sınıf kurallarının oluşturulmasında, pozitif disiplin koşullarının belirlenmesinde öğretmen ve öğrenci birlikte görev alır (Karaman Kepenekçi ve Taşkın, 2017: 164).

Öğretmen ile öğrenci ya da öğrenci ile öğrenci arasında ortaya çıkan kişiler arası çatışmalar ve anlaşmazlıkların yapıcı bir şekilde çözümlenmesi, öğrencilerde müzakere yeteneklerinin artırılması, sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi, öğrencilerde empati kurma yeteneğinin artırılması amacına hizmet eden çağdaş disiplin yaklaşımları öğrencilerin öz disiplin kazanmalarına katkı sağlar (tegm.meb.gov.tr, 2017).

Sınıfta öğrenci davranışlarının yönetimini ve disiplini sağlamak amacıyla ortaya çıkan, hümanizm ve bilişsel psikoloji akımının etkisinde şekillenen çağdaş disiplin modellerinden bazıları şunlardır: (Şişman ve Turan, 2015; Çelep, 2000; Özdemir, 2011).

✓ Rudolf Dreikurs Modeli (Sosyal Disiplin Modeli)

¹Istenmeyen öğrenci davranışlarından bazıları şunlardır: “Sınıf içinde bir şeyler yemek, gürültü yapmak, itaatsizlik, sırası gelmeden konuşmak, yavaşlık, geç gelmek, diğer öğrencileri engellemek, saldırganlık, düzensizlik, ayakta olmak, sınıf eşyalarına zarar vermek, sürekli mazeretler ileri sürmek, dikkat çekmeye çalışmak, okul yönetmeliklerine uymamak, kılık- kıyafetine özen göstermemek, hırsızlık, kötü alışkanlıkların sınıf ortamına getirilmesi, bağırarak konuşmak, okul eşyalarına zarar vermek, dinlememe, söz almadan konuşmak, başkalarına bağırarak, ilgisiz yorumda bulunmak.” (Humphreys, 2003 ; Karip, 2014; Küçükahmet vd. 2012).

- ✓ William Glasser Modeli (Gerçeklik Terapisi Teorisi)
- ✓ Jacob S. Kounin Modeli (Dalga Etkisi)
- ✓ Frederic Skinner Modeli (Davranış Değiştirme Modeli)
- ✓ Merlene Canter Modeli (Kendine Güvene Dayalı Disiplin)
- ✓ Hiam Ginnot Modeli (Etkili İletişim Odaklı Model)
- ✓ Lee Jones VE Fred Jones Modeli (Sınıf Yönetimi Modeli)
- ✓ Fritz Redl ve William Wattenberg Modeli
- ✓ Thomas Gordon Modeli (Etkili Öğretmen Eğitimi)
- ✓ Barbara Coloroso Modeli (İçsel Disiplin Teorisi)

Sınıf yönetimin bir parçası olarak disiplin, öğrencilerin daha etkili ve verimli öğrenmelerini destekleyici özellik taşır. Bu yönüyle disiplin, olumlu bir öğrenme atmosferinin sağlanmasında hem öğrenciler hem de öğretmenler için gereklidir. Eğitimdeki verimliliğin artmasını sağlayan ve olumlu bir sınıf atmosferinin oluşmasına hizmet eden disiplin modelleri olarak yukarıda sayılan disiplin modelleri günümüz eğitim dünyasında sınıflarda en çok kullanılan disiplin modelleridir. Bu disiplin modellerinden Merlene Canter modeli, öğretmenin sınıf içerisinde daha etkin bir konumda olması gerektiğini, öğretmenin öğrenciler ile saydam bir iletişim kurarak açık ve dürüst olması gerektiğini vurgular; William Glasser modelinde öğretmenin, öğrencilerin sergilediği istenen veya istenmeyen bütün davranışlar için geri bildirimde bulunması gerektiğini, öğrencilere sınıf kuralları oluşturmak için fırsat verilmesini ve öğrencilere kendilerini denetleyecek sorumluluk verilmesi gerektiğini vurgular. Olumlu disiplin modellerinden bir diğeri olarak Jacob S. Kounin modeli ise dalga etkisi ve grup yönetimi konuları üzerinden disiplinin inşa edilmesi gerektiğini vurgular. Buna göre öğretmenlerin sınıf içerisinde istenmeyen davranışları engelleyip bu davranışları düzeltmesi, diğer öğrencilerin gelecekte benzer davranışları sergilemesini engeller. Davranış odaklı bir başka disiplin modeli olarak Frederic Skinner modelinde ise, pekiştiricilerin öğrenme üzerindeki etkileri üzerinde durarak öğretmenlerin öğrencilere istedik davranışlar kazandırabileceği vurgulanır (Şişman ve Turan, 2015; Çelep, 2000; Özdemir, 2011). Thomas Gordon tarafından geliştirilen “Etkili Öğretmen Eğitimi” modelinde ise disiplinin sağlanması için, öğretmenin ben dilli iletişim kurması gerektiğine vurgu yapar. Diğer taraftan Rudolf Dreikurs tarafından geliştirilen sosyal disiplin modeli de öğretmenin sınıf içerisinde disiplini sağlama için öğrencilerde öz disiplinin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapar (Küçükahmet, 2001: 82,83).

2.1. Eğitimde Ceza

Ceza, “Bir davranışın tekrar edilmemesi için uygulanan yöntem veya çocuktan (öğrenciden) alınan bir hakktır.” (Akyüz, 2015: 248). Ceza, sınıfta ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarını durdurmak, diğer öğrencilerin benzer davranışları sergilemelerini engellemek amacıyla yapılan sözel olmayan durum değiştirme tepkileridir (Erden, 2005:174).

Ceza esaslı disiplin anlayışında çocuk, ceza sonucunda korktuğu için olumsuz davranış sergilemeyi bırakır. Ancak ceza odaklı disiplin anlayışı kapsamında sınıfta veya okulda sağlanan disiplin sonucunda çocukta, nefret, intikam, karşı koyma, suçluluk, kendine acıma, güvensizlik, gibi olumsuz duygular ortaya çıkmaya başlar. Çocuk oluşan bu duygular neticesinde istenmeyen davranışın sonuçlarını düşünmez. Ceza yöntemi ile disiplini sağlamaya çalışan öğretmen, çocukların kendilerine karşı öfke, korku, kızgınlık içinde olmalarına, çocuğun saldırgan olmasına, çocukta zayıf vicdan ve ahlak gelişiminin olmasına neden olur (Weilburger, 2008: 343).

Türnüklü(2006: 4)’ye göre, eğitimde “disiplin” kelimesi yerine “lens” kelimesi kullanılmalıdır. Çünkü toplumda kişiler arasında oluşan anlaşmazlıklar ve çatışmaların çözümünde olumsuz veya yıkıcı davranış sergileyen kişilerin toplumsal kurallara uymaları için cezaya gereksinim vardır. Geleneksel disiplin anlayışının bir sonucu olarak okullarda da suçlu kişinin cezalandırılması ya da sınıf veya okul ortamına uygun hareket etmeyen öğrencilerin sınıf veya okul kurallarına uygun

davranması için ödül ve ceza teknikleri kullanılır. Okullarda ceza tekniklerinin kullanılmasından dolayı geleneksel disiplin anlayışında “*istenilmeyen davranış*” yerine “*suç*” kavramı kullanılmıştır. Suç ve istenilmeyen davranış, öğretmenin seçtiği lense (disiplin) göre anlam kazanır. Sınıf kurallarının katı bir şekilde uygulanması, bu kuralları çiğneyen öğrenciye ceza verilmesi cezalandırıcı lense ifade ederken, yapılan yanlış veya yıkıcı davranışın düzeltilmesini onarıcı lens ifade eder. Onarıcı lense göre öğretmenin görevi, istenmeyen davranış sergileyen kişinin etkili iletişim, uzlaşma, müzakere ve arabuluculuk ile sınıfla bütünleşmesini sağlamak, kişinin kendi davranışlarının sorumluluğunu alma konusunda cesaretlendirmektir.

Sınıf içerisinde öğrencilere uygulanan disiplin bireysel bir özellik taşır. Bundan dolayı öğrencilerin yaptıkları kusurlardan, hatalardan veya istenmeyen davranışlardan sonra öğrencilere geribildirimde bulunulmalıdır. Başaran (2008: 390), öğretmenlerin sınıf içerisinde disiplini sağlamak için ödül ve ceza yöntemine birlikte yer vermesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak öğretmen disiplinde ceza yönteminden yararlanacaksa verilen cezanın eğitsel bir değer taşıması, öğrencide farkındalık yaratması gerekmektedir. Öğretmen disiplin amacıyla cezaya başvuracaksa aşağıdaki ilkelere uymalıdır (Başaran, 2008: 390).

1. *İstenmeyen davranış sonucunda ortaya çıkan durum ceza olarak kullanılabilir.*
2. *İstenilmeyen davranışlar karşılığında verilecek cezalar önceden bildirilmelidir.*
3. *Cezalandırılmada kararlılık olmalıdır.*
4. *Öğretmen ceza verirken duygularından arınmalıdır.*
5. *Verilen ceza öğrencide otokontrol yetisini arttırıcı olmalıdır.*
6. *İstenilmeyen davranışların “neden istenilmediği” belli olmalıdır.*
7. *Verilecek ceza öğrencinin ruh sağlığını bozacak dozda olmaması gerekir.*
8. *Öğrencinin öğrenim görevleri (ödev, alıştırma, ders çalışma)ceza olarak verilmemelidir.*
9. *Öğrencinin yapması gereken davranışın hangisi olduğu belirtilmelidir.*
10. *Ceza, öğrencinin duyarlılığı ölçüsünde olmalıdır.*
11. *Ceza, çocuğun onurunu kırıcı, aşağılayıcı olmamalıdır.*

Haynes (2014: 89), okullarda öğrencilere verilen cezanın suça uygun olduğu inancının, “*adaletin ve kişisel sorumluluğun değerli görüldüğü*” bir toplumun ayrılmaz bir parçası olabileceğini belirtmiştir. Ancak, eğitimde yer bulan ceza yönteminde olumlanan şeyin adaletsiz ve baskıcı bir statükoyu desteklemek için gereken koşulların birinin de olabileceğini belirtmiştir. Haynes’e göre ceza yöntemi taşıdığı bu riske rağmen okullarda uygulanacaksa aşağıdaki beş temel ilkeye uyulmalıdır (Haynes, 2014: 83).

1. *Ceza “kurban, suçlu için kötü, hoş olmayan” bir unsur içermelidir.*
2. *Ceza, bir suça karşılık verilmelidir.*
3. *Ceza, bir suçluya verilmelidir.*
4. *Ceza, kişisel güçlerin bir işi olmalıdır. (Yalnızca bir edimin doğal sonuçları olmamalıdır.)*
5. *Ceza, suç işlenerek ihlal edilen kurallar sisteminde verilen bir etke tarafından uygulanmalıdır.*

Disiplini sağlamak amacıyla başvuru ceza yönteminde cezayı uygulayan öğretmen, öğrenciye (faile) neyi yanlış yaptığını ve nasıl yapması gerektiğini açıklamalıdır. Cezaya tabi tutulan öğrenci neden cezalandırıldığını bilmelidir. Verilen ceza, yanlış davranışın yinelenmesini engelleyecek düzeyde ve pedagojik ilkelere uygun olmalıdır (Başar, 1999; Saban, 2000).

Mahiroğlu ve Buluç (2003: 82), eğitimde disiplini sağlamak amacıyla kullanılan ve son çare olarak başvurulması gereken ceza yönteminin öğrenmeye etkisinin olmadığını belirtmiştir. Baloğlu (2001: 194) ise ceza yönteminin etkisinin kısa ve geçici olduğunu, bu nedenle uzun vadeli veya kalıcı davranış değişikliği için cezanın çok etkisiz bir disiplin aracı olduğunu belirtmiştir. Çünkü cezanın etkililiği ve yaptırım gücü, cezayı veren öğretmenin, öğrencinin çevresinde olma süresi ile doğru orantılı olduğunu belirtmiştir.

Adler (1998: 137) ise, okulda disiplini sağlamak amacıyla çocuğa verilen cezaların, çocuğun yaşam üslubunu değiştirmedikini belirtmiştir. Öğretmen tarafından çocuğun okula uyumu için verilen cezalar, çocukta “*okulun kendisi için uygun bir ortam olmadığı düşüncesine*” kapılmasına neden olarak çocuğun okula ve eğitime karşı kötümser bir tavır almasına ve eğitimin verimliliğinin düşmesine neden olur.

Disiplin amacıyla başvuru cezanın sıklığı ve cezanın zamanı çocuğa ve eğitimin sürekliliğine zararı olmasına rağmen bazı yararlar da sağlar (Küçükahmet, 2001: 66). Öğrencileri bazı olumsuz davranışları yapmaktan alıkoymak, istenmeyen davranış sonunda ortaya çıkan zararın ve kayıpların karşılanması gibi olumlu etkileri bulunan ceza öğrencinin onurunun korunması ve pedagojik ilkelere uygun olarak verilmelidir (Başçı, 2007: 28).

2.2. Bedensel Ceza

İngilizce karşılığı “*Corparal Punishment*” olan fiziksel ceza (bedensel ceza), eski Türkçede, “*tayak, dayanak, asa, baston anlamında*” kullanılan, Farsçaya “*sopa*” anlamıyla geçen “*dayak*” kelimesinin karşılığı olarak kullanılır (Gökler, 2006: Gözütok, 1993).

Çocuk eksenli bir tanımlama olarak bedensel ceza, disiplin hakkına sahip olan bir kişinin bir çocuğa, disiplin yaptırımı olarak, o çocuğun davranışlarında belli yönde değişiklikler yapmak amacıyla şiddet uygulamasıdır (Gemalmaz, 2005: 13).

Disiplin yaptırımı olarak çocuğa uygulanan bedensel cezanın konusu ise çocuğun istismarı ve çocuğun ihmaldir. Dünya Sağlık Örgütü 1999 yılında, çocuk istismarını “*Çocuğun hayatına, yaşam koşullarına, gelişmesine, güven, sorumluluk ve beceriler gibi genel değerlerine zarar vermek.*” şeklinde tanımlamış, çocuğun istismarının fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar olarak üç türü olduğunu belirtmiştir (Tekin, 2011: 33). İhmal ise çocuğun, giyim, beslenme, sağlık, barınma, korunma, gözetim gibi temel yaşamsal gereksinimlerin aile, ilgili kurum ya da devlet tarafından karşılanamamasıdır (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004: 140-151).

Günümüz çağdaş toplumların temel sorunları arasında yer alan şiddetin bir parçası olarak okullarda uygulama bulan bedensel ceza, çocuğa yönelik en yaygın ve meşru görülen şiddet biçimidir. Okullardaki fiziksel cezalar çocuğun saldırganlaşmasına, aşırı kaygı yaşamasına, öz saygısını kaybetmesine, depresyona girmesine ve çocuğun da şiddete yönelmesine neden olmaktadır. Çocuklarda ortaya çıkan saldırganca davranışların ortaya çıkmaması için öğretmenler, şiddete yönelik fiziksel cezayı kullanmamalı, bunun yerine, koşullara uygun eğitici yönlendirmelerde bulunmalıdır (Solak, 2007b: 42).

Çocukların maruz kaldığı, eğitimde istenmeyen davranışın yapılmasını caydırıcı, ortaya çıkmasını engelleyici, yasaklayıcı veya istenilen davranışların yapılmasını güdüleyici amaçlarını içeren cezalandırmada hiçbir zaman öğrenciye bedensel acılar verecek türden olmamalıdır. Fiziksel cezanın en basat örneği olarak öğrenciye atılan dayak insan onurunu aşağılayıcı, küçük düşürücü bir disiplin aracıdır. Fiziksel ceza öğrencinin geçici uyum sağlama davranışını sergilemekten başka bir yararı yoktur. Fiziksel cezanın eğitimde istenilen davranışın çocuklara kazandırılması amacıyla uygulanmaması gerekir. Fiziksel cezaya maruz kalan öğrenci korkaklık ya da saldırganlık gibi davranışlar sergiler. Ayrıca fiziksel ceza öğrenmeyi engelleme, ilişkileri bozma, okuldan soğuma, suçluluk, korku duyma, okuldan kaçma, diğer öğrencilere veya öğretmenlere karşı şiddet içeren davranışlarda bulunma gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Küçükahmet, 2001: 67)

Fiziksel disiplin yöntemi olarak dayak, çocuğun olumsuz davranışlarının karşılığı olarak verildiğinde çocuğun (mağdurun) hatalı davranışı üzerinde düşünmesine, yanlışlarını anlamasına ve sonuçlarını düzeltmesine fırsat vermez. Dayak, çocuğun bağımlı veya isyankâr bir kişiliğinin oluşmasına neden olur. Ancak, Türkiye’de fiziksel cezaların terbiye yöntemi olarak algılanması, eğitim sisteminde dayanın gelenekselleşmiş bir yere sahip olması, dayanın kanıksanan bir davranış olarak algılanmasına ve fiziksel cezanın kamusal alanda meşru olarak kabul edilmesine neden olmuştur (Akyüz, 2015: 249).

Karaman Kepenekçi ve Taşkın (2017: 166) ise güç veya şiddet ile sağlanan disiplin anlayışında, güç veya şiddeti kullanan yetişkinlerin ahlaki gelişim düzeylerinin düşük olduğunu belirtmiştir. Okulda disiplini sağlamak amacıyla konulan kurallar ve disiplini sağlama uygulamaları, çocuğun insan olarak sahip olduğu onuru korumalıdır. Çocukların onurunu zedeleyici veya çocuk istismarı olarak kabul edilebilecek tokat, dayak atma, bağırma, aşağılama gibi yöntemler sınıfta disiplini sağlamak amacıyla kullanılmamalıdır.

Tekin (2011: 43)'e göre okulda fiziksel cezaya maruz kalan öğrenciler, okulda başarısız olma, okuldan uzaklaşma, konsantrasyon güçlükleri, akranlarıyla ilişkiden kaçınma gibi problemleri davranışlar sergiler.

Yörükoğlu (2008: 55)' na göre ise başta anne babalar olmak üzere, çocuğu eğitmekle, büyütmekle, yetiştirmekle görevli olan kişilerin çoğu zaman, çocuğu terbiye etme amacıyla dayak, korkutma, ayıplama gibi yöntemlere başvurması durumunda çocuk doğal eğilim ve dürtülerin tam tersi yol seçerek karşıt tepkiler sergilemeye başlar. Çocuk, karşılaştığı olumsuz duruma bir daha düşmemek için, saldırganlık yerine uysallık, pisleme yerine aşırı temizlik gibi karşıt tepkiler sergiler.

Dünyanın birçok ülkesinde okullarda bedensel ceza uygulamaları yasak olmasına karşın, okullarda öğretmenler tarafından öğrencilere uygulanan bedensel cezaların (şiddetin) resmi kayıtlarını tutan birimler bulunmamaktadır. Bundan dolayı okullarda uygulanan bedensel cezalar ile ilgili sayısal veriler, bilimsel araştırmalar yetersizdir. Fransa ise, okullarda öğrencilere verilen duvara dönme, belli bir süre ayakta bekletme, sayı saydırma, yazdırma gibi küçük disiplin cezalarını önemsiz tedbirler (icrai olmayan işlemler) olarak tanımlamış ve öğretmenin sınıf içerisinde disiplini sağlamak amacıyla uyguladığı bu durumları iç düzen işlemleri olarak isimlendirip bunlara yargı yolunun kapanmasını sağlamıştır (Gözler, 2009: Gözler, 2010). Ancak Fransa, okullarda uygulanan ve küçük disiplin cezaları dışında kalan bedensel ceza (şiddet) olgularının, kayıtlarının “Sigma” programı ile tutulmasını sağlayan ve daha sonra bu konuda düşüncelerin geliştirilmesini amaçlamayan tek ülke konumundadır (Debarbieuz, 2006: 67). Türkiye’de de okullarda, öğretmenden öğrenciye karşı uygulanan şiddetin (bedensel cezanın) resmi kayıtlarını tutan birimler bulunmamaktadır². Ancak, Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKODER), okullarda çocuklara uygulanan fiziksel cezaların sıklığının % 85 oranında olduğunu ortaya çıkartmıştır (Sünbül, 2007: 2002).

2.3. Tedip, Terbiye ve Disiplin

Kelime olarak, Arapça “*edep*” kelimesinden türeyen ve “*Terbiye etme, edeplendirme, haddini bildirme, terbiyesini verme, uslandırma, yola getirmek için gerekeni yapma.*” anlamlarında kullanılan “*tedip*” kelimesi esas alınarak 765 sayılı eski TCK’nın 477. ve 478. maddeleri ile eski medeni kanununun 267. maddesinde öğretmenin de sahip olduğu “*tedip hakkı*” düzenleme altına alınmıştı (Ayverdi, 2011: 122).

Eski TCK döneminde, velayet hakkının ve ödevinin doğal bir sonucu olarak anne babalara ve öğretmenlere çocuğun terbiye edilmesi, yetiştirilmesi, disiplin edilmesi amacıyla tanınmış olan “*Tedip Hakkı*”, öğretmenin disiplini sağlamak amacıyla gerektiğinde çocuğa bedensel cezaların (dayağın) verilebileceği yorumlarını beraberinde getirmişti. Yargıtay da, yeni TCK dönemine kadar, aşırılaşmamış bedensel cezaların öğretmenin disiplin hakkının kapsamında olduğuna yönelik kararlar vermiştir. Örneğin Danıştay 2. Dairesi, 27.12.1978 tarihli 2724/2669 sayılı kararında öğretmenin, öğrencisini sağlık raporu gerektirmeyecek şekilde iki, üç tokat atarak dövmesinin öğretmenin disiplin hakkı kapsamında olduğuna yönelik karar vermiştir (memurlar.net, 2017; Tan, 2011)

Feyzioğlu (2001: 47) ise 765 sayılı eski TCK’nın 477. maddesindeki terbiye ve inzibat (disiplin) vasıtalarının kötüye kullanılması suçu ile 478. maddesindeki aile bireylerine karşı fena muamelede bulunma suçunun düzenlenmesinin bile dayağın veya bedensel cezanın disiplin hakkı kapsamında

² Türkiye’de 1923 yılından itibaren okullarda fiziksel cezalandırma yasak olmasına karşın, okullarda meşru olarak algılanan fiziksel cezanın kayıt altına alınmasını sağlayan birimler bulunmamaktadır (Mahiroğlu ve Buluç, 2003; Akyüz, 2015).

değerlendirilmesine neden olduğunu belirtmiştir. Buna göre, disiplin yetkisinden doğan hakların kullanılması sonucu mağdurun sağlığının bozulması veya bozulma tehlikesinin oluşması şartı disiplin yetkisinin kötüye kullanılması suçu için zorunlu unsurlardır. Bir hareketin disiplin hakkının kapsamında olup olmadığının belirlenmesi ise ancak tedip hakkı ve müessir (etkili) fiilin tanımlanması ile mümkündür. Kanun, tedip hakkı kapsamında değerlendirilecek araçları belirtmemiştir. Ayrıca, kanunun, sağlığın bozulması veya bozulma tehlikesi oluşturması durumunda faile (öğretmene) ceza vermeyi düzenleme altına alması, dayanın (bedensel cezayı) yasaklanmadığının göstergesidir.

12.10.2004 tarihli 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nda ise disiplin hakkı kapsamında değerlendirilen ve bedensel cezaya dolaylı olarak müsaade eden “tedip hakkı” düzenleme altına alınmamıştır. Tedip hakkını düzenleme altına almayan yeni TCK, öğretmenin disiplin hakkını değil, öğretmenin disiplin hakkının kötüye kullanılmasını düzenleme altına almıştır. “Aile Düzenine Karşı Suçlar” kategorisinde ve “Kötü Muamele” başlıklı 232. maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme altına alınan “Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması” suçu şu şekilde düzenlenmiştir: (TCK, md. 232/2)

“İdaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.”

Özellikle öğretmenlerin sahip olduğu disiplin yetkisini düzenleme altına alan TCK'nın 232. maddesinin ikinci fıkrasının düzenlemesi aşamasında Türkiye Büyük Millet Meclisinin tutanaklarına yansıyan tartışmalar neticesinde söz konusu maddenin gerekçesi yazılmıştır. Disiplin Hakkının Kötüye Kullanılması suçunun gerekçesi ise şu şekilde düzenlenmiştir: (Açıkgöz, 2005; Gerçeker,2011).

“Maddenin ikinci fıkrasında faille mağdur arasında belirli ilişkiden kaynaklanan disiplin yetkisinin kötüye kullanılması ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Dikkat edilmelidir ki, söz konusu disiplin yetkisinin kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirilen davranışın kişide basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçünün ötesinde bir etki meydana getirmemiş olması gerekir. Aksi takdirde, kasten yaralama suçundan dolayı cezaya hükmedilmelidir. Keza, hakaret oluşturan fiiller, bu disiplin yetkisi kapsamına girmedikleri gibi, kötü muamele suçu olarak değil, hakaret suçundan dolayı cezalandırılmayı gerektirir. Kişilerin idareleri altında bulunan büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya san'atı öğretmekle yükümlü olduğu kimseler üzerinde terbiye etmek, eğitmek görevi dolayısıyla belirli disiplin yetkilerine sahip bulunmaları gerekir; aksi takdirde görev yerine getirilmez. Disiplin yetkisi eğitim hakkının doğal bir sonucudur ve bu yetki olmadan söz konusu hak kullanılamaz. Disiplin yetkisinin sınırı ise maddede gösterilmiştir. Disiplin yetkisi kişinin bedensel ve ruhsal sağlığının bozulmasına neden olmayacak veya bir tehlikeye maruz kalmasını sonuçlanmayacak derecede kullanılabilir.”

Yeni Türk Ceza Kanununun hazırlanması sırasında görev alan Adalet Komisyonu yayımlamış olduğu raporda, madde gerekçelerinin maddelerin ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı, öğretmenin sahip olduğu disiplin hakkının kötüye kullanıp kullanılmadığının belirlenmesinde TCK 232. maddesinin gerekçesine bakılmasını zorunlu kılmıştır (ceza-bb.adalet.gov, 2017).

İmamoğlu (2004: 175), TCK 232 (2) maddesinin bedensel cezayı kaldırıp kaldırmadığı konusunda yeterince açık olmadığını belirtmiştir. Buna göre, TCK'da bedensel cezanın kaldırıp kaldırılmadığının belirlenmesi için öncelikle “tedip” kavramı dar anlam ve geniş anlam olarak ele alınmalıdır. Buna koşut olarak öğretmenin disiplin hakkının kötüye kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesinde öğretmenin kullandığı disiplin araçlarına bakılmalıdır. Öğretmenin başvurduğu tedip(disiplin) aracı ile eğitim açısından takip edilen amaç arasında bir ölçü olmalıdır. Öğretmen

tarafından başvuru disiplin aracı veya yöntemi somut halde uygulanması zorunlu olan bir önlem niteliğini taşımaktadır. Somut durumda uygulanan disiplin aracı gerektiğinden fazla veya sert, kişinin onurunu kırıcı olmamalıdır. Ayrıca, güç uygulayarak kullanılan disiplin yöntemleri, bedensel yaptırımlar veya şiddet içeren her türlü ruhsal yaptırım ve baskıcı önlemler eğitime ve hukuka uygun değildir. Öğretmenlerin bu tür yaptırımları çocuğun onurunu yanında çocuğun kişilik değerlerinin ihlalidir.

Gemalmaz (2005: 193), yeni TCK'da düzenlenen "Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması" suçunun gerekçesinden yola çıkarak TCK 232. maddesinin 2. fıkrasının bedensel cezayı yasaklamadığını belirtmiştir. Madde gerekçesinde disiplin yetkisinin kullanılmasında ağır tıbbi müdahaleyi gerektiren bir sonuç doğurması durumunda disiplin yetkisinin kötüye kullanılması değil müessir fiil suçu oluşacaktır. Ancak hafif, basit tıbbi müdahaleler ile iyileşebilen disiplin uygulamaları TCK 232/2 hükmü uyarınca cezalandırılacaktır. Dolayısıyla herhangi bir tıbbi müdahaleyi gerektiremeyen şiddet uygulamaları ve dayak suç olmayacaktır.

Özbek (2005: 328) ve Demirbaş (2006: 307) öğretmenlerin, öğrencileri üzerinde terbiye etme, disipline sokma yetkilerinin olduğunu ancak bu hakkın hiçbir zaman etkili bir eylem olarak kendisini göstermemesi gerektiğini, disiplin hakkının müessir (etkili) fiil ile kullanılmasının hakkın kötüye kullanılması olduğunu belirtmiştir.

Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız ve İlker (2012: 824) ise, disiplin yetkisinin kötüye kullanılmasının, kişinin beden ya da ruh sağlığını bozabilecek nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak, kişinin ruh ya da beden sağlığının bozulma tehlikesi ortaya çıkmamış olsa bile fail, disiplini kötüye kullanma suçunu işleyebilir.

Türk Ceza Kanunu dışında, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de öğretmenin disiplin hakkının sınırları düzenleme altına alınmıştır. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, çocuğun eğitim hakkını düzenleme altına almış olmakla birlikte, okulda çocuğun bedensel ceza uygulamasına karşı korunmasını da düzenleme altına almıştır. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 19. maddesinin 1. fıkrasında ve 28. maddesinin 2. fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir (unicef.org, 2017):

"Madde 19(1):Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmâl ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.

Madde 28(2):Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşme 'ye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar."

Okulun var olma nedenlerin başında gelen eğitilmiş birey yetiştirmek amacıyla, okul ve sınıf kültürünün eğitsel çabalara uygun bir donanımda ve atmosferde olması gerekir. Okulda veya sınıfta ortaya çıkan ve eğitim atmosferini bozan, eğitimin hedeflenen amaçlarına ulaşılmasına engel olan davranışlar istenmeyen davranış olarak nitelendirilir (İlgar, 2000: 166,167). Sınıfta veya okulda öğrenciler tarafından sergilenen ve sınıftaki öğrenme-öğretme iklimini olumsuz etkileyen istenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğretmenlerin vermiş oldukları tepkiler, öğretmenin sırf öğretmen olmasından kaynaklanan bir yetki olarak disiplin hakkı kapsamında değerlendirilir. Öğretmenler, hukuk kuralları çerçevesinde sahip oldukları disiplin hakkını, sınıfta disiplini sağlamak amacıyla kullanılmalıdır (Tan, 2011; Karaman Kepenekçi ve Taşkın, 2017).

Öğretmenlerin sınıfta öğrenciler üzerinde sahip olduğu disiplin yetkisinin kaynağı kamu hukukudur. Kamu hukukunun kaynakları ise anayasa, başta olmak üzere kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ve uluslararası sözleşmelerdir (Karaman Kepenekçi ve Taşkın, 2017: 52). Usulüne uygun yürürlüğe konulmuş uluslararası sözleşmeler ise kanun gücündedir. Bundan dolayı öğretmenler, sahip

oldukları disiplin yetkilerini ancak yönetmelik, kanun veya diğer düzenleyici işlemler ile belirlenmiş şekilde kullanmalıdırlar (Karakehya, 2014: 27).

Öğretmenlerin düzenleme altına alınmış cezaların dışında cezalar vermesi, ağır yaralama olmadığı müddetçe disiplin yetkisinin kötüye kullanılması suçunu oluşturur. Ayrıca öğrencinin disiplin suçu oluşturmayan davranışı karşısında, örneğin öğrencinin ödevini yapmaması, arkadaşlarını rahatsız etmesi vb. olumsuz davranışlar karşısında öğretmenin kullandığı disiplin yöntemlerinin disiplin hakkının kötüye kullanıp kullanılmadığının belirlenmesi pedagojik verilere göre belirlenmelidir. Ancak, öğrencinin kısa süreli tek ayak üzerinde bekletilmesi, belirlenmiş sürede bir kitabın okunması, okulun belirlenmiş yerlerine gidilmesinin yasaklanması, öğrencinin oyunlara katılımının engellenmesi gibi cezalandırmaya yönelik fiiller öğretmenin disiplin hakkının kapsamı içinde yer almaktadır (Zafer, 2015).

Tedip hakkı³, kanundan, sözleşmeden veya örf ve adetten doğan eğitim görevidir. Bu hakka sahip kişiler görevlerinin gereklerini yerine getirmesi sırasında, halin gerektirdiği ve sağlığa zarar vermeyen şekilde davranışlarda bulunma hakkına sahiptir. Tedip hakkına sahip kişinin hareketleri hukuk düzeninin izin verdiği ölçüde olmalıdır. Fiilin disiplin, terbiye veya tedip hakkına uygunluğu hâkim tarafından somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir (Demirbaş, 2014: Demirbaş, 2006).

Gerçekler (2011: 2470)'e göre terbiye hakkı, öğretmenin öğrenciyi eğitime hakkıdır. Öğrenciyi terbiye etmek veya disiplini sağlamak için kullanılan aracın, kullanıldığı zamana, yere ve süresine bakarak öğretmenin sahip olduğu "disiplin hakkı" nı kötüye kullanıp kullanılmadığı anlaşılabilir. Ancak hiçbir disiplin yetkisi failin mağduru yaralamasını(öğretmenin öğrenciyeye tokat atması, dayak atması, bedensel şiddet), failin mağdura hakaret etmesini (öğretmenin öğrenciyeye hakaret etmesi) veya mağduru tehdit etmesini içermez.

Devlet tarafından tanınıp düzenlenmiş bulunan her meslek grubu için o mesleğin tanıdığı hakların, tanındığı çerçeve içerisinde kullanılması "hakkın kullanılması" olarak hukuka uygunluk nedeni oluşturur. Öğretmenler mesleklerini kullanırken, mesleklerinin gereklerini yerine getirirken mesleğin getirmiş olduğu bir hakkı da kullanmaktadırlar. Eğitim hakkının verdiği yetkiden kaynaklanan hareketlerinin hukuka uygunluğuna "öğretmenin disiplin hakkı" denir. Öğretmenler sahip oldukları bu haklarını "hakkın kötüye kullanılmasının" kapsamına girmeden kullanabilmektedirler (Zafer, 2011: 288).

Tan, (2011: 923), öğretmene, çocuğun bakımını üstlenen kişiye veya çocuğa bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü kişiye disiplin, terbiye hakkının tanınmış olmasının, tek başına bunun hukuka uygunluk sebebi sayılması için yeterli olmadığını belirtmiştir. Buna göre çocuğun eğitiminden, bakımından sorumlu olanların sahip olduğu terbiye hakkı, hukuka uygunluk sebebi olmayıp kötüye kullanılması halinde hukuka aykırılık ve haksızlık teşkil edecektir. Esasında kanun bu suçun mağdurunu (öğrenciyi, çocuğu) özel olarak korumaktadır. Buna göre TCK 232/2 fıkrası eğitimcinin, sorumlu kişinin kanunda yazılı olmayan veya belirtilmeyen kötü eylemlerinden, fiillerinden hukuki işlemde mağduru korumak amacını taşımaktadır. Öğrencinin veya mağdurun, sokağa atılması, okul dışında bekletilmesi, tek ayak üzerinde uzun süre bekletilmesi gibi davranışlar bu suç kapsamında ele alınmalıdır. Ayrıca öğretmen(fail) etkili eylem, tehdit, hürriyeti tahdit gibi suçlar işlerse bunlar, sınıfta disiplini sağlamak adına dahi yapılsa hukuka uygunluk kapsamında değerlendirilmez.

Artuk ve diğerleri (2012: 462) ise, terbiye ve disiplin için başvurulabilecek araçların seçiminde daima çocuğun yaşının, cinsiyetinin, sağlık durumunun göz önüne alınması gerektiğini, istenmeyen davranışın ortaya çıktığı koşulların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre terbiye hakkı bir disiplin aracı olarak çocuğu uslandırma, ona terbiye ve eğitim verme amacına yönelik

³ Öğretmenin öğrencisi üzerinde sahip olduğu hak veya yetkiyi, ailenin veya çocuğu velayeti altında bulunduran kişinin sahip olduğu hak ve yetkilerden ayırt etmek amacıyla kullanılan "Öğretmenin Disiplin Hakkı" literatürde Tedip Hakkı, Terbiye Hakkı, Uslandırma Hakkı, Terbiye Verme Hakkı başta olmak üzere değişik başlıklar içinde ele alınmıştır. Esasında TCK'nın 232. Maddesi 2. fıkrasında geçen kişiler "Öğretmenler, çocuğa bakmakla yükümlü olanlar vs." ebeveynlerin yetkilerine sahiptirler ve görevlerini ifa etmekle yükümlüdürler. İnsan hakları belgelerinin çocuk haklarını ve çocuk istismarını düzenleyen hükümleri anne ve babaları olduğu kadar vasileri, öğretmenleri ve diğer koruyucuları da kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (Gemalmaz, 2005:7).

olduğundan bu amaçlara aykırı, ahlaken yanlış, edep ya da adaba uygun olmayan ve insani duyguları rencide eden onur kırıcı hareketler öğretmenin disiplin hakkı içerisinde değildir.

Çocuğun beden ve ruh sağlığına zarar veren yollar, araçlar disiplin ve terbiye kapsamında değildir. Buna göre hâkim, disiplin hakkının kapsamını ve sınırlarını belirlerken orta zekâlı, dürüst, normal bir eğitimcinin, ana babanın çocuk veya çocukları doğru yola sevk etmek için kullanılan araçların dürüstlük ve adalet kuralları ile uyumlu olup olmadığını, insani ve ahlaki hislere uygun olup olmadığını incelemelidir. Disiplin hakkının kapsamı dışına çıkan fiil, “hakkın kullanılmasının” suiistimali sayılıp cezalandırılmalıdır. Ayrıca çocuğun hareket serbestisinin kısıtlanması disiplin kapsamına ele alınmalı ve hukuka aykırı sayılmalıdır (Tezcan, Erdem ve Önok, 2006; Artuk vd. 2012).

Azarlama, bir yere kapatma olarak yerine getirilebilecek olan tedip hakkı kapsamındaki tedbirler, ahlaka, adaba uygun olmayan ve insani duyguları, rencide edici nitelikte olmamalı, çocuğun sağlığına zarar verici nitelikte olmamalı ve kötü muamele şeklinde olmamış olmalıdır (Demirbaş, 2006: 256). Hafif dövme fiilinin eğitim hakkının vermiş olduğu yetkiden kaynaklanan hukuka uygun fiillerden değildir.

Dövmenin hiçbir türü ve derecesi hukuka uygunluk sebebi değildir. Aksi halde, sınırın aşılması tehlikesi vardır ve hukuken geçerli bir ölçü tutturulamayacaktır. Dövme ve dayak çocuğun ruhsal gelişimini sağlayacak araç değildir (Hakeri, 2008: 270).

Yeni Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra Yargıtay’ın “*Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması*” suçlarına yönelik verdiği kararlar neticesinde, öğretmenlerin bedensel ceza başta olmak üzere öğrencinin onurunu kırıcı, insanlık ile bağdaşmayan disiplini sağlamaya yönelik fiilleri eski TCK’nın yürürlükte olduğu dönemden farklı olarak suç olarak değerlendirilmiştir (Artuk, Gökçen ve Yenidünya, 2014: 6709).

Örneğin Yargıtay 4. Ceza Dairesi 04.05.2011 tarihli 7344/6202 sayılı kararında, öğretmenin, dersin huzurunu bozan öğrencinin yanağını sıkıp morartarak öğrencinin basit tıbbi müdahale ile iyileşebilir durumda yaralanmasını disiplin hakkının kötüye kullanılması olarak kabul etmiştir. Okulda meydana gelen başka bir olayda Yargıtay 4. Ceza Dairesi 20.01.2010 tarihli 6903/366 sayılı kararında öğretmenin, öğrencinin kulağını çekip öğrenciye tokat atmasının öğretmenin disiplin yetkisinin dışında olduğuna, tokat atmanın yaralama suçunu oluşturduğuna karar vermiştir.

Yeni TCK’nın yürürlüğe girmesinden sonra öğrencilere uygulanan bedensel cezaların öğretmenin disiplin hakkının kapsamında olmadığına defalarca karar veren Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 10.03.2009 tarihli 8198/4357 kararında, öğrenciyi arabasının başında bekletip öğrencinin soğukta kalmasına ve bunun neticesinde hastalanmasına neden olan müdürünün “*Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması*” suçunu işlediğine karar vermiştir (Artuk vd. 2014: 6711).

Danıştay’ın ve diğer mahkemelerin yeni TCK döneminde disiplin yetkisinin kötüye kullanılması suçu ile ilgili vermiş olduğu kararlara ait Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü’nden alınmış veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ceza Mahkemelerinde Disiplin Hakkının Kötüye Kullanma Suçu Kapsamında Açılan Davalarda Çıkan Kararlar (2010-2015)

Yıl	Çıkan Davalardaki Suç Sayısı	Mahkûmiyet	Beraat	Diğer Kararlar	Toplam
2010	448	53	232	175	460
2011	550	85	264	215	564
2012	685	171	235	303	709
2013	536	90	276	183	549
2014	414	90	208	139	437
2015	299	65	192	60	317

Kaynak: (<http://www.cocukgozlemevi.org>).

Tablo 1’de görüldüğü üzere, disiplin yetkisinin kötüye kullanılması suçu yılda ortalama 500 defa işlenmekte olup bu davaların büyük bir kısmında disiplin yetkisini kötüye kullanan kişilere farklı cezalar verilmiştir. Tablo 1’e bakıldığında 2010-2015 yılları arasında, “disiplin hakkının kötüye

kullanılması” suçu kapsamında açılan davalarda toplam 554 mahkûmiyet kararı verilmiştir. Yine bu kapsamda olmak üzere, toplam 1075 davada mahkûmiyet dışında cezalar verilmiştir.

Önder (2017), TCK’nın 232. maddesi dışında öğretmenin disiplin hakkının sınırlarını belirleyen TCK’nın 112. ve 113. maddeleri gereğince, öğretmenlerin öğrencileri sınıftan çıkarmasının, dersten atmasının, öğrenciyi derse kabul etmemesinin tedip hakkı(disiplin hakkı) kapsamında olmadığını ileri sürmüştür. Buna göre, TCK’nın 112. ve 113. maddeleri gereğince öğretmenin öğrenciyi dersten atması veya sınıftan çıkartması ve bunun belirli bir zaman eşiğini aşması durumunda öğretmenin, eğitim ve öğrenim hakkının engellenmesi kapsamında hareket ettiği değerlendirilebilir. TCK’nın 112. maddesi “*Eğitim ve Öğretim Hakkının Engellenmesi*” başlığı adı altında şu şekilde düzenlenmiştir: (TCK, md. 112)

“112. madde (1) *Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;*

- a. *Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine,*
- b. *Kişinin eğitim ve öğretim hakkını kullanmasına,*
- c. *Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına, engel olunması hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”*

TCK’nın 113. maddesi ise “*Kamu Hizmetlerinden Yararlanma Hakkının Engellenmesi*” başlığı adı altında şu şekilde düzenlenmiştir: (TCK, md. 113).

“Madde 113 (1) *Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;*

- a. *Bir kamu faaliyetinin yürütülmesine,*
- b. *Kamu kurumlarında veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında verilen ya da kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak sunulan hizmetlerden yararlanılmasına, engel olunması hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”*

2.4. Yönetmeliklerde Disiplin Yaptırımları

Doğrudan öğretmenin disiplin hakkı içerisinde değerlendirilmemekle birlikte, öğrencilerin okul içerisinde sergilediği olumsuz davranışlar neticesinde, birtakım yaptırımlar ve cezalar ile karşı karşıya kalmasını düzenleyen Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (OÖİKY) ile Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (OKY) öğretmenlerin disiplin hakkı kapsamında başvurabilecekleri yaptırımları ve cezaları düzenleme altına almıştır (OÖİKY, md.51). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin “Öğrencilerin Olumsuz Davranışları ve Uygulanacak Yaptırımlar” başlıklı 54. maddesinde, ortaokul ve imam hatip ortaokul öğrencilerine; “uyarma”, “kınama” ve “okul değiştirme” gibi üç farklı disiplin yaptırımının uygulanabileceği düzenleme altına alınmıştır.

Öğrencilerin olumsuz davranışları neticesinde öğrencilere “ceza” yerine “yaptırım” ön gören OÖİKY, ceza eksenli disiplin anlayışı yerine öğrencilerin yaptıkları olumsuz davranışların farkına vararak, olumsuz davranışların olumlu yönde değişimini amaçlamıştır (OÖİKY, md. 54/2). Bu düşünceyle hazırlanan OÖİKY’de “disiplin” kelimesi kullanılmamıştır. Yönetmelikte “disiplin” kavramı yerine “öğrenci davranışlarının değerlendirilmesi” kullanılmıştır (Karaman Kepenekçi ve Taşkın, 2017: 166). Öğrenci davranışlarını değerlendirecek olan ise, öğretmen değil; “Okul öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu” dur. Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu, müdür başyardımcısı veya müdür tarafından görevlendirilmiş müdür yardımcısı, üç öğretmen ve okul-aile birliği üyelerinin seçtiği bir veliden oluşturulur.

Kurul, üyelerin yarısından bir fazla istem ile veya kurul başkanının istemi ile toplanır (OÖİKY, md. 57). İlçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu ise illerde il milli eğitim müdürünün

görevlendirdiği şube müdürü, ilçelerde ise ilçe milli eğitim müdürünün görevlendireceği şube müdürü ile resmi ve özel ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında kurulmuş bulunan öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulları arasından seçilecek iki üyeden oluşur(OÖİKY, md. 63).

Ortaokul ve imam hatip ortaokulu öğrencilerine uygulanacak ilk yaptırım olan uyarma; “sözlü uyarma”, “öğrenci ile sözleşme imzalama”, “veli ile görüşme” olarak üç basamaklı bir şekilde düzenlenmiştir (OÖİKY, md. 54/3). OÖİKY’ de yer alan bu yaptırımlar, okul öncesi öğrencilerine ve ilköğretimin birinci basamağında yer alan ilk dört sınıfta okuyan öğrencilere uygulanmamaktadır.

Yönetmeliğe göre öğrencinin “veli ile görüşme” sonucunda olumsuz davranışlarına devam etmesi durumunda, bu konuda bir karar vermek üzere öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna başvurulur. Öğrenci davranışları değerlendirme kurulunun vereceği kararın okul müdürü tarafından onaylanmasından sonra öğrenciye uyarma cezası verilir (OÖİKY, md. 56/4). Benzer şekilde, “Kınama” yaptırımı öngören davranışların sergilenmesi durumunda da öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu karar verir ve bu kararın okul müdürü tarafından onaylanması ile olumsuz davranış sergilemiş öğrenciye verilen “kınama” cezası kesinleşmiş olur. Uyarma ve kınama cezasından farklı olarak olumsuz davranış sergileyen öğrencilere verilebilecek olan “ okul değiştirme” yaptırımı ise, ilçe öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunun onayı ile kesinleşmiş olur. Ancak, OÖİKY 56/7 maddesinde; “okul değiştirme” cezası alan öğrencinin o yerleşim yerinde nakil gidebileceği başka ortaokul veya imam-hatip ortaokulu yoksa öğrenciye “kınama” cezası verileceği düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca, OÖİKY’nin 56. maddesinin 10. fıkrasına göre eğitim-öğretim yılı içerisinde kınama veya okul değiştirme cezası alan öğrencilere teşekkür belgesi, takdir belgesi ve onur belgesinin verilmeyeceğini düzenleme altına alınmıştır.

OÖİKY’de düzenleme altına alınan “uyarma” ve “kınama” yaptırımlarının uygulanabileceği öğrenci davranışları ise Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 1. OÖİKY’ye Göre Uyarma ve Kınama Yaptırımı Gerektiren Davranışlar

Uyarma Yaptırımı Gerektiren Davranışlar	Derse ve diğer etkinliklere vaktinde gelmemek ve geçerli bir neden olmaksızın bu davranışı tekrar etmek.
	Okula özürsüz devamsızlığını, özür bildirim formu ya da raporla belgelendirmemek, bunu alışkanlık hâline getirmek, okul yönetimi tarafından verilen izin süresini özürsüz uzatmak.
	Yatılı bölge ortaokullarında öğrenci dolaplarını amacı dışında kullanmak, yasaklanmış malzemeyi dolapta bulundurmamak ve yönetime bilgi vermeden dolabını başka arkadaşına devretmek.
	Okula, yönetimce yasaklanmış malzeme getirmek ve bunları kullanmak.
	Yalan söylemek.
	Duvarları, sıraları ve okul çevresini kirletmek.
	Görgü kurallarına uymamak.
	Okul kütüphanesinden veya laboratuvarlardan aldığı kitap, araç, gereç ve malzemeyi zamanında teslim etmemek veya geri vermemek.
	Derslerde cep telefonunu açık bulundurmamak.
	Yöneticilere, öğretmenlere, görevlilere ve arkadaşlarına kaba ve saygısız davranmak.
Kınama Yaptırımı Gerektiren Davranışlar	Okulun kurallarını dikkate almayarak kuralları ve ders ortamını bozmak, ders ve ders dışı etkinliklerin yapılmasını engellemek.
	Okul yönetimini yanlış bilgilendirmek, yalan söylemeyi alışkanlık hâline getirmek.
	Okulda bulunduğu hâlde törenlere özürsüz olarak katılmamak ve törenlerde uygun olmayan davranışlarda bulunmak.
	Okulda ya da okul dışında sigara içmek.
	Resmî evrakta değişiklik yapmak.
	Okulda kavgaya etmek.
	Okul içinde izinsiz görüntü ve ses kaydetmek.
	Başkasının malını haberi olmadan almak.
	Okulun ve öğrencilerin eşya, araç ve gerecine kasıtlı olarak zarar vermek.
	Okulun ve öğrencilerin eşya, araç ve gerecine kasıtlı olarak zarar vermek.
	Okul ile ilgili mekân ve malzemeyi izinsiz ve eğitimin amaçları dışında kullanmak.
	Yatılı bölge ortaokullarında, izinsiz olarak okulu terk etmek ve gece dışarıda kalmak.
	Sınavda kopya çekmek veya kopya vermek.

(Kaynak: mevzuat.meb.gov.tr)

Aşağıda verilmiş Tablo 3’ te ise OÖİKY’de düzenleme altına alınan ve ortaokul öğrencileri ile imam-hatip ortaokul öğrencilerine uygulanacak olan “okul değiştirme” yaptırımına neden olan olumsuz öğrenci davranışları gösterilmiştir.

Tablo 3. OÖİKY’ye Göre Okul Değiştirme Yaptırımını Gerektiren Davranışlar

Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı millî, demokratik, lâik, sosyal ve hukuk devleti niteliklerine aykırı davranışlarda bulunmak veya başkalarını da bu tür davranışlara zorlamak.
Sarkıntılık, hakaret, iftira, tehdit ve taciz etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak.
Okula yaralayıcı, öldürücü aletler getirmek ve bunları bulundurmak.
Okul ve çevresinde kasıtlı olarak yangın çıkarmak.
Okul ile ilgili mekân ve malzemeyi izinsiz ve eğitim amaçları dışında kullanmayı alışkanlık hâline getirmek.
Okul içinde ve dışında; siyasi parti ve sendikaların propagandasını yapmak ve bunlarla ilgili eylemlere katılmak.
Herhangi bir kurum ve örgüt adına yardım ve para toplamak.
Kişi veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce ve inançlarına göre ayırmak, kınamak, kötülemek ve bu tür eylemlere katılmak.
Başkasının malına zarar vermek, haberi olmadan almayı alışkanlık hâline getirmek.
Okulun bina, eklenti ve donanımlarını, taşınır ve taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmeyi alışkanlık hâline getirmek.
Okula, derslere, sınavlara girilmesine, derslerin ve sınavların sağlıklı yapılmasına engel olmak.
Okul içinde ve dışında okul yöneticilerine, öğretmenlere ve diğer personele ve arkadaşlarına şiddet uygulamak ve saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak.
Yatılı bölge ortaokullarında, gece izinsiz olarak dışarıda kalmayı alışkanlık hâline getirmek.
Okul ile ilişkisi olmayan kişileri okulda veya okula ait yerlerde barındırmak.
Kendi yerine başkasının sınava girmesini sağlamak, başkasının yerine sınava girmek.
Alkol veya bağımlılık yapan maddeleri kullanmak veya başkalarını kullanmaya teşvik etmek.
Kılık ve kıyafetle ilgili kurallara uymamakta ısrar etmek.

(Kaynak: mevzuat.meb.gov.tr)

Tablo 3’de görüldüğü üzere, genel olarak öğretmenlerin istenmeyen davranış olarak yorumladığı davranışların bir kısmının (kılık kıyafete uymamada ısrar, sınavların sağlıklı yapılmasına engel olma, okul araç ve gereçlerini tahrip etme vb.)“okul değiştirme” yaptırımına tabi tutulduğu görülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ise, onuncu kısımda “Öğrenci Davranışları, Ödül ve Disipline İlişkin Hükümler” başlığı adı altında disiplin konusu düzenleme altına alınmıştır. Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerden beklenen davranışlar yönetmeliğin 157. maddesinde sayılmıştır. OKY’ye göre, öğrencilerin söz konusu davranışlara uygun olmayan davranışlar sergilemesi durumunda öğrencilere; “Kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okul değiştirme, örgün eğitim dışına çıkarma” cezalarından biri verilir. Ayrıca, her ders yılı başında 100 olan davranış puanlarının alınan disiplin cezası için belirlenmiş kadar olan puanı düşürülür. Öğrencilerin disiplin cezası, okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda karara bağlandıktan sonra; kınama ve okul değiştirme cezaları okul müdürlerinin, okul değiştirme cezaları ilçe öğrenci kurulunun ve örgün eğitim dışına çıkarma cezası il öğrenci disiplin kurulunun onayından sonra uygulanır. Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin kınama cezası gerektiren davranışları ise aşağıda Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. OKY’ye Göre Kınama Cezası Gerektiren Öğrenci Davranışları

Okulu, çevresini ve eşyasını kirletmek
Yapması gereken görevleri yapmamak
Kılık-kıyafete ilişkin mevzuat hükümlerine uymamak
Tütün ve tütün mamullerini bulundurmak veya içmek
Başkasına ait eşyayı izinsiz almak veya kullanmak
Yalan söylemek
Özürsüz devamsızlık yapmak, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılmamak, geç katılmak veya erken ayrılmak
Okul kütüphanesi, atölye, laboratuvar, pansiyon veya diğer bölümlerden aldığı kitap, araç-gereç ve malzemeyi zamanında vermemek, eksik vermek veya kötü kullanmak
Kaba ve saygısız davranmak
Dersin ve ders dışı faaliyetlerin akışını ve düzenini bozacak davranışlarda bulunmak
Kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak

Yatılı okullarda pansiyonu gece izinsiz terk etmek veya pansiyona geç gelmek
Yasaklanmış, müstehcen yayınları okula ve okula bağlı yerlere sokmak veya yanında bulundurmak
Üzerinde kumar oynamaya yarayan araç-gereç bulundurmak
Bilişim araçlarını amacı dışında kullanmak
Alınan sağlık ve güvenlik tedbirlerine uymamak.

Kaynak: (Kaynak: mevzuat.meb.gov.tr)

Orta öğretimde okuyan öğrencilerine yönelik olarak OKY’de düzenleme alınmış olan okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren davranışlar ise Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. OKY’ye Göre Okuldan Kısa Süreli Uzaklaştırma Cezasını Gerektiren Davranışlar

Kişilere, arkadaşlarına söz ve davranışlarla sarkıntılık, hakaret ve iftira etmek veya başkalarını bu gibi davranışlara kışkırtmak
Pansiyonu terk ederek gece izinsiz dışarıda kalmak
Kişileri veya grupları dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan davranışlarda bulunmak veya ayrımcılığı körükleyici semboller taşımak
İzinsiz gösteri veya toplantı düzenlemek, bu tür gösteri veya toplantılara katılmak ve bu amaçla yapılan etkinliklerde bulunmak
Her türlü ortamda kumar oynamak veya oynatmak
Verilen görevlerin yapılmasına engel olmak
Başkalarına hakaret etmek
Yasaklanmış veya müstehcen yayın, kitap, dergi, broşür, gazete, bildiri, beyanname, ilan ve benzerlerini dağıtmak, duvarlara ve diğer yerlere asmak, yapıştırmak, yazmak; bu amaçlar için okul araç-gerecini ve eklentilerini kullanmak
Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretim faaliyetleriyle kişilere zarar vermek
Özürsüz devamsızlık yapmayı, okula geldiği hâlde özürsüz eğitim ve öğretim faaliyetlerine, törenlere ve diğer sosyal etkinliklere katılmamayı, geç katılmayı veya erken ayrılmayı alışkanlık haline getirmek
Kavga etmek, başkalarına fiili şiddet uygulamak
Okul binası, eklenti ve donanımlarına, arkadaşlarının araç-gerecine siyasi, ideolojik veya müstehcen amaçlı yazılar yazmak, resim veya semboller çizmek
Toplu kopya çekmek veya çekilmesine yardımcı olmak
Sarhoşluk veren zararlı maddeleri bulundurmak veya kullanmak

Kaynak: (mevzuat.meb.gov.tr)

OKY’nin 172. maddesinde, okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezası alan öğrencilerin okula gelmedikleri günlerin devamsızlıktan sayılacağı, öğrencin ulusal veya uluslararası etkinliklere katılımının okul yönetiminin kararına bağlı olduğu, öğrencinin pansiyonda kalması durumunda, uzaklaştırma cezası alan öğrencinin diğer öğrencilerin huzurunu etkilememesi koşuluyla pansiyonda kalmaya devam edebileceği düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca, OKY 170. ve 172 maddeleri gereği uzaklaştırma kararı alınan öğrencinin 20 davranış puanının indirileceği, uzaklaştırma süresi içerisinde öğrencinin girmediği sınavların okul yönetimin uygun göreceği bir tarihte yapılacağını düzenleme altına almıştır.

OKY’164. maddenin 3.fıkrasında okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasından bir derece daha ağır ceza olarak düzenleme altına alınmış bulunan okul değiştirme cezasına neden olabilecek öğrenci davranışları ise Tablo 6’te verilmiştir.

Tablo 6. OKY’ye Göre Okul Değiştirme Cezasını Gerektiren Davranışlar

Türk Bayrağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembolere saygısızlık etmek
Millî ve manevi değerleri söz, yazı, resim veya başka bir şekilde aşağılamak; bu değerlere küfür ve hakaret etmek
Okul çalışanlarının görevlerini yapmalarına engel olmak
Hırsızlık yapmak, yaptırmak ve yapılmasına yardımcı olmak
Okulla ilişkisi olmayan kişileri, okulda veya eklentilerinde barındırmak
Okul tarafından verilen belgelerde değişiklik yapmak; sahte belge düzenlemek; üzerinde değişiklik yapılmış belgeleri kullanmak veya bu belgelerin sağladığı haklardan yararlanmak ve başkalarını yararlandırmak
Okul sınırları içinde herhangi bir yeri, izinsiz olarak eğitim ve öğretim amaçları dışında kullanmak veya kullanılmasına yardımcı olmak
Okula ait taşınır veya taşınmaz mallara zarar vermek
Ders, sınav, uygulama ve diğer faaliyetlerin yapılmasını engellemek veya arkadaşlarını bu eylemlere katılmaya kışkırtmak
Eğitim ve öğretim ortamına yaralayıcı, öldürücü silah ve patlayıcı madde ile her türlü aletleri getirmek veya bunları bulundurmak,

Zor kullanarak veya tehditle kopya çekmek veya çekilmesini sağlamak
Bağımlılık yapan zararlı maddeleri bulundurmamak veya kullanmak
Yerine başkasını sınava sokmak, başkasının yerine sınava girmek
Eğitim ve öğretim ortamında siyasi partilerin, bu partilere bağlı yan kuruluşların, derneklerin, sendikaların ve benzeri kuruluşların siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak
Siyasi partilere, bu partilere bağlı yan kuruluşlara, derneklere, sendikalara ve benzeri kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek, para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak
Bilişim araçları yoluyla eğitim ve öğretimi engellemek, kişilere ağır derecede maddi ve manevi zarar vermek
İzin almadan okulla ilgili; bilgi vermek, basın toplantısı yapmak, bildiri yayınlamak ve dağıtmak, faaliyet tertip etmek veya bu kapsamdaki faaliyetlerde etkin rol almak
Bir kimseyi ya da grubu suç sayılan bir eylemi yapmaya, böyle eylemlere katılmaya, yalan bildirimde bulunmaya veya suçu yüklenmeye zorlamak
Zor kullanarak başkasına ait mal ve eşyaya el koymak, başkalarını bu işleri yapmaya zorlamak

Kaynak: (mevzuat.meb.gov.tr)

OKY'nin 170. maddesi, göre okul değiştirme cezası alan öğrencilerin davranış puanlarından 40 puan silineceğini, OKY'nin 172. maddesi ise okul değiştirme cezası alan öğrencilerin en az bir sene sonra eski okulları dönebileceğini, öğrencilerin yeni okulunda da benzer davranışları sergilemesi durumunda öğrenciye ikinci olarak okul değiştirme cezasının verilmeyeceğini düzenleme altına almıştır. Okul değiştirme cezasından daha ağır bir disiplin cezası olarak örgün eğitim dışına çıkartma cezasını gerektiren fiiller ise Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. OKY'ye Göre Örgün Eğitim Dışına Çıkartma Cezasını Gerektiren Davranışlar

Türk Bayrağına, ülkeyi, milleti ve devleti temsil eden sembollere hakaret etmek,
Türkiye Cumhuriyeti'nin devleti ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayalı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti niteliklerine aykırı miting, forum, direniş, yürüyüş, boykot ve işgal gibi ferdi veya toplu eylemler düzenlemek; düzenlenmesini kışkırtmak ve düzenlenmiş bu gibi eylemlere etkin olarak katılmak veya katılmaya zorlamak,
Kişileri veya grupları; dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi ve dini inançlarına göre ayırmayı, kınamayı, kötülemeyi amaçlayan bölücü ve yıkıcı toplu eylemler düzenlemek, katılmak, bu eylemlerin organizasyonunda yer almak,
Kurul ve komisyonların çalışmasını tehdit veya zor kullanarak engellemek,
Bağımlılık yapan zararlı maddelerin ticaretini yapmak,
Okul ve eklentilerinde güvenlik güçlerince aranan kişileri saklamak ve barındırmak,
Eğitim ve öğretim ortamını işgal etmek,
Okul içinde ve dışında tek veya toplu hâlde okulun yönetici, öğretmen, eğitici personel, memur ve diğer personeline karşı saldırıda bulunmak, bu gibi hareketleri düzenlemek veya kışkırtmak,
Okul çalışanlarının görevlerini yapmalarına engel olmak için fiili saldırıda bulunmak ve başkalarını bu yöndeki eylemlere kışkırtmak,
Okulun taşınır veya taşınmaz mallarını kasıtlı olarak tahrip etmek,
Yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah, patlayıcı maddeleri kullanmak suretiyle bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek, yaralamak, öldürmek, maddi veya manevi zarara yol açmak,
Kişi veya kişilere her ne sebeple olursa olsun eziyet etmek; işkence yapmak veya yaptırmak, cinsel istismar ve bu konuda kanunların suç saydığı fiilleri işlemek,
Çete kurmak, çetede yer almak, yol kesmek, adam kaçırmak; kapkaç ve gasp yapmak, fidye ve haraç almak,
Yasa dışı örgütlerin ve kuruluşların, siyasi ve ideolojik görüşleri doğrultusunda propaganda yapmak, eylem düzenlemek, başkalarını bu gibi eylemleri düzenlemeye kışkırtmak, düzenlenmiş eylemlere etkin biçimde katılmak, bu kuruluşlara üye olmak, üye kaydetmek; para toplamak ve bağışta bulunmaya zorlamak,
Bilişim araçları yoluyla; bölücü, yıkıcı, ahlak dışı ve şiddeti özendirici sesli, sözlü, yazılı ve görüntülü içerikler oluşturmak, bunları çoğaltmak, yaymak ve ticaretini yapmak.

(Kaynak: mevzuat.meb.gov.tr)

Tablo 7'de bulunan davranışlar neticesinde öğrenciye verilen örgün eğitim dışına çıkartma cezası alan öğrencilerin OKY 170. maddesine göre, davranış puanlarından 80 puan indirilir. Ayrıca, OKY 172. maddesinin 3. bendinde, örgün eğitim dışına çıkartma cezası alan öğrencilerin; akşam liseleri dışında devam zorunluluğu olan okullara kayıt yaptıramayacağı, bu öğrencilerin ancak Açık Öğretim Lisesi veya Mesleki Açık Öğretim Lisesine kayıt yapabileceği düzenlenmiştir.

3.SONUÇ ve ÖNERİLER

Türk hukukunda öğretmenin disiplin hakkının öğretmenlere göre değerlendirilmesi ile ilgili elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda verilmiştir.

Öğretmenin disiplin hakkına yönelik olarak öğretmenlerin düşüncelerinin değerlendirilmesine ilişkin alan yazın taramasında bu konuya ilişkin araştırmaların pek fazla olmadığı görülmüştür. Ancak hukuk doktrininde “Disiplin Hakkının Kötüye Kullanılması”, “Tedip Hakkı”, “Eğitim Hakkı”, “Çocuk Hukuku” ile ilgili çalışmaların mevcut olduğu görülmüştür. “Disiplin Hakkının Kötüye Kullanılması” ve “Tedip Hakkı” ile ilgili çalışmaların Türk Ceza Kanunu kapsamında ele alındığı ve çalışmaların Ceza Hukuku Özel Hükümler ile Ceza Hukuku Genel Hükümler dâhilinde olmak üzere, söz konusu suçların ve hakların suç teorisi kapsamında ele alınması şeklinde incelendiği görülmüştür. “Eğitim Hakkı” kapsamında yapılan çalışmaların ise temel hak ve özgürlükler, insan hakları ve kamu hukuku bakımından eğitim hakkının incelendiği görülmüştür. Çocuk Hakları kapsamında yapılan çalışmaların da, çocukların sırf çocuk olmalarından dolayı sahip oldukları hakların incelenmesi amacıyla yapıldığı görülmektedir. Oysa bu araştırmada, Türk hukuk sisteminde öğretmenlerin öğrenciler üzerinde sahip oldukları disiplin hakkının nasıl düzenlendiği ele alınmıştır. Bu araştırma, kamuoyunda hem öğrenci haklarına hem de öğretmen haklarına yönelik olarak ciddi eleştirilerin olması karşısında, öğretmenlerin sahip oldukları bir hak ve görevleri gereği yapmaları zorunlu olan “disiplini sağlama” etkinliklerinin hukuksal kapsamının belirlenmesi amacını taşımaktadır.

Türk hukuk sisteminde öğretmenin disiplin hakkının tam olarak tanımlanmadığının, ancak “Disiplin Hakkının Kötüye Kullanılması” suçunun Türk Ceza Kanunu’nun 232. maddesinin 2. fıkrasında düzenlendiği görülmüştür. 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu’nun ise 477. ve 478. maddelerinde, öğretmenin sahip olduğu disiplin yetkisinin “tedip hakkı” kapsamında düzenlendiği görülmüştür. Türkiye’de 1923 yılından beri bedensel ceza yasak olmasına rağmen, 765 sayılı eski Türk Ceza Yasası’nda “Tedip Hakkı” kapsamında öğretmenlerin disiplini sağlamak, çocuğa terbiyeli olmayı öğretmek, çocuğu uslandırmak amacıyla gerektiğinde bedensel cezayı verebilmek yetkisine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Türk Ceza Kanunu’nun 232. maddesinin 2. fıkrasında düzenleme altına alınmış bulunan “Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması” suçunun sadece öğretmenler için değil, çocuğun annesini, babasını ve çocuğun yanında bulunduğu diğer koruyucuları da kapsayacak şekilde düzenlendiği görülmüştür. Buna karşın, çocukların zamanlarının büyük bir kısmını okul kurumunda, öğretmen gözetiminde geçirmesinden dolayı, söz konusu maddenin özellikle öğretmenler ve diğer eğitimciler için düzenlendiği düşünülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 54. Maddesi, ortaokul kademesinde bulunan öğrencilere yönelik olarak uyarma, kınama ve okul değiştirme yaptırımlarının uygulanabileceğini düzenleme altına almıştır.

Türk Ceza Kanunu’nun 112. ve 113. maddelerinde düzenleme altına alınmış bulunan “Eğitim ve Öğretim Hakkının Engellenmesi” ve “Kamu Hizmetlerinden Yararlanma Hakkının Engellenmesi” maddeleri düzenlenmiştir. TCK’da düzenleme altına alınmış bu maddeler doğrultusunda; öğretmenlerin öğrencilerini dersten çıkartmaları, sınıftan atmaları veya okula, sınıfa almamalarının ölçülü olmaması durumunda, öğretmenlerce uygulanan bu davranışların öğretmenlerin disiplin hakkı kapsamında değerlendirilmeyeceği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin sahip oldukları disiplin yetkisinin, eğitim hakkının zorunlu bir sonucu olduğu, disiplin yetkisi olmadan öğretmenlerin eğitim faaliyetlerini yürütemeyecekleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin disiplini sağlama yetkisine sahip olarak kullanacakları disiplin stillerinin, yöntemlerinin veya araçlarının sınırını ise Türk Ceza Kanunu’nun 232. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen “Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması” suçunun gerekçesinde, kanun koyucu tarafından düzenlendiği belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin kullanacakları bütün disiplin araçları, öğrenciler üzerinde “basit tıbbi müdahale” gerektirmeyecek düzeyde olmalıdır.

Öğretmenlerin kullandıkları disiplin araçları sonucunda öğrencilerde “basit tıbbi müdahale” yapılması durumunda öğretmenlere TCK 232. maddesinin 2. fıkrası gereği bir yıla kadar hapis cezası verileceği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, disiplin araçlarını kullanmalarından dolayı öğrencilere uygulanan müdahalenin “basit tıbbi müdahale” ötesine geçmesi durumunda öğretmenlerin kasten yaralama suçunu işlediklerine yönelik hüküm verileceği, hakaretin öğretmenin disiplin hakkı kapsamında değerlendirilmediği, bundan dolayı öğretmenlerin öğrencilere hakaret etmesi durumunda hakaret suçuna yönelik hüküm verileceği tespit edilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin bedensel cezaya yönelik disiplin araçlarının (dayak, tekme, yanağı aşırı sıkma, saçını çekme) disiplin hakkı kapsamında olmadığı belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ile Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde öğrencilere yönelik disiplin yaptırımları öngörülmesine rağmen, öğretmenlerin bu cezaları veya yaptırımları doğrudan kullanamayacağından dolayı, yönetmeliklerde düzenleme altına alınan yaptırımların kısmen öğretmenlerin disiplin hakkı kapsamında değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Bu çalışma sonucunda elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlara göre öğretmenin disiplin hakkının hukuksal düzenlenmesine yönelik olarak şu öneriler sunulabilir:

- ✓ Türk Ceza Kanunu’nun 232. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen “Disiplin Yetkisinin Kötüye Kullanılması” suçu öğretmenlerin disiplini sağlamada şiddete yönelmelerini engellemede yeterli değildir. Öğretmenlerin eğitim ortamlarında disiplini sağlamada şiddete yönelmelerini engelleyecek düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Yürürlükte bulunan, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ve Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde düzenleme altına alınan disiplin yaptırımları yetersiz kalmaktadır. Söz konusu yönetmelikler gözden geçirilmeli ve okullarda disiplini sağlamada yeterli yaptırımlar içermelidir.
- ✓ Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ve Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde düzenleme altına alınan disiplin yaptırımları veya cezaları disiplini sağlamada etkisiz kalmaktadır. Okul yöneticilerin, çoğu zaman öğrencilere ceza veya yaptırım kararı alınmaması için çaba sarf etmesi, öğretmenlerin disiplini sağlamada başarısız olmalarına neden olmaktadır. Okul yöneticilerinin öğretmenlerin disiplin hakkını kısıtlayan uygulamalarını sonlandıracak düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Mevcut durumda ortaokul veya lise öğrencilerine yönelik disiplin cezası veya disiplin yaptırımına öğretmenler tek başlarına karar verememektedir. Öğretmenlerin bireysel olarak bazı disiplin cezaları verebilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Öğretmenlerin hak ve sorumluluklarına yönelik hukuksal düzenlemeler hayata geçirilmelidir.
- ✓ Bedensel ve onur kırıcı disiplin cezalarının eğitimin kültürel ve zorunlu bir unsuru olmasının engellenmesi amacıyla ‘çocuk hakları’ ile ilgili dersler müfredata eklenmelidir

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, A. N. (2005), “Gerekçeli, Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu”, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/187.doc (Erişim Tarihi:11.06.2017).
- Adler, A. (1998), Çocuk Eğitimi (Çev. K. Şipal), Cem Yayınevi, İstanbul.
- Ağakay, M. A. (1959), Türkçe Sözlük, Yeni Matbaa, Ankara.
- Akın, U. (2016), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi (2. Baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Akyüz, E. (2012), Çocuk Hukuku, Çocuk Hakları ve Korunması, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Akyüz, E. (2015), Çocuk Hukuku ,Çocukların Hakları ve Korunması, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Artuk, M. E., Gökçen, A. ve Yenidünya , A. C. (2014), Türk Ceza Kanunu Şerhi Madde 154 -233 (4. Cilt), Adalet Yayınevi, Ankara.
- Aydın, B. (2004,Yaz), “Disiplin Sorunları ve Çözüm Yöntemleri Konusunda Öğretmenlerin Görüşleri”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Cilt 10, Sayı 3, s. 326-337.
- Ayverdi, İ. (2006), Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.
- Ayverdi, İ. (2011), Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.
- Bakır, K. (2006), “Pragmatizm ve Eğitime Yansımaları”, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 0, Sayı 14, s. 49- 68.
- Bakır, K. (2007), John Dewey ve Demokratik Eğitim, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Baloğlu, N. (2001), Etkili Sınıf Yönetimi, Baran Ofset, Ankara.
- Başar, H. (1999), Sınıf Yönetimi, MEB Yayınları, İstanbul.
- Başaran, İ. E. (2008), Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ekinoks Yayınevi, Ankara.
- Başçı, Z. (2007), İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Fiziksel Cezaya İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Can, İ. (2010), Velilerin İlköğretimden Beklentileri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Çağbayır, Y. (2007), Ötüken Türkçe Sözlük (2. cilt), Ötüken Yayınları, Ankara.
- Çelep, C. (2000), Sınıf Yönetimi ve Disiplini, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Debarbieux, E. (2009), Okulda Şiddet Küresel Bir Tehdit (Çev. İ. Yerguz), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Demirbaş, T. (2006), Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Demirbaş, T. (2014), Ceza Hukuku Genel Hükümler (8. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Erden, M. (2001), Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Erden, M. (2005), Sınıf Yönetimi, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Ergün, M. (2014), Eğitim Felsefesi, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Feyzioğlu, M. (2001), “ Terbiye ve İnzibat Vasıtalarını Kötüye Kullanma ve Aile Bireylerine Karşı Fena Muamelede Bulunma Suçları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 50, Sayı 1, s. 41-53.
- Gemalmaz, H. B. (2005), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve Türk Hukukunda Çocuğun Bedensel Cezaya Karşı Korunması, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- Gerçeker, H. (2011), Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (2. cilt), Ütopya Grafik Yayınları, Ankara.
- Gökler, R. (2006, Aralık), “Eğitimde Çocuk İstismarı ve İhmaline Genel Bir Bakış”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 10, Sayı 3, s. 47-76.
- Gözler, K. (2009), İdare Hukuku (1. cilt), Ekin Yayıncılık, Bursa.
- Gözler, K. (2010), İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayıncılık, Bursa.
- Gözütok, D. (1993), Okulda Dayak, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Hakeri, H. (2008), Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Halis, İ. (2001), Sınıf Yönetimi, Ceylan Ofset, Konya.
- Haynes, F. (2014), Eğitimde Etik (S. K. Akbaş, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Humphreys, T. (2003), Disiplin Nedir? Ne Değildir? (Çev. B. Çelik), Eplison Yayıncılık, İstanbul.
- İlgar, L. (2000), Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- İmamoğlu, H. (2004), “Yeni Medeni Kanundaki Düzenleme ve Velayete Hâkim İlkeler Çerçevesinde Tedip Hakkının Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 54, Sayı 1, s. 165-190.
- İnal, K. (2014), Çocuk ve Demokrasi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Karakehya, H. (2014), Ceza Muhakemesi Hukuku I (1. Baskı), Savaş Yayınevi, Ankara.
- Karaman Kepenekci, Y. ve Taşkın, P. (2017), Eğitim Hukuku, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Karip, E. (2014), Sınıf Yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Küçükahmet, L. (2001), Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Mahiroğlu, A. ve Buluç, B. (2003), “Ortaöğretim Kurumlarında Fiziksel Ceza Uygulamaları”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, s. 81-93.
- Önder, Y. (2017), “ Öğrenciyi Dersten Atmak Suç mu?”, ogrenciyi-dersten-atmak-suc-mudurmakale,469966.html (Erişim Tarihi: 18.07.2017).
- Özbek, V. Ö. (2005), Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı Genel Hükümler (Madde 1-75) (1. cilt), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Özbek, V. Ö., Kanbur, M. N., Doğan, K., Bacaksız, P. ve Tepe, İ. (2012), Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, M. Ç. (2011), Sınıf Yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Phelan, T. W. (2014), 1-2-3 Çocuklarda Etkilli Disiplin (Çev. F. Çamlıkaya), L. Yavuz Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.
- Püsküllüoğlu, A. (1994), Arkadaş Türkçe Sözlük. Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Saban, A. (2000), Öğrenme ve Öğretme Süreci. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Solak, A. (2007a), Eğitim ve Şiddet (2. Baskı), Hermes Basımevi, Ankara.
- Solak, A. (2007b), Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu, Hegem Yayınları, Ankara.
- Sünbül, M. (2007), Eğitim Gelişim ve Değişim 1, Eğitim Kitabevi, Konya.
- Şimşek, Ö. F. (2004), “Bir Grup Rehberliği Programının Öğretmenlerin Disiplin Anlayışına Etkisi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 37, s. 41-59.
- Şişman, M. ve Turan, S. (Ed.) (2015), *Sınıf Yönetimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Tan, M. (2011), Türk Ceza Kanunu Genel hükümler (1. cilt), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Tekin, Ü. (2011), Şiddet! Şiddet Kavramı, Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk İstismarı. Öncü Basımevi, Ankara.
- Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2006), 5234 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku , Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Toprakçı, E. (2002), Eğitim Üzerine, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Tunçer, M. (2015), “ Eğitim Felsefi Temelleri”, <http://tebesirtozu.blogcu.com/2-egitimin-felsefi-temelleri/20178432> (Erişim Tarihi: 14.07.2017).

Türnüklü, A. (2006), Sınıf ve Okul Disiplinine Çağdaş Bir Yaklaşım: Onarıcı Disiplin, Ekinoks Yayınları, Ankara.

Weilburger, L. (2018), Çocuk ve Disiplin, Ekinoks Yayınları, İstanbul.

Yörükoğlu, A. (2008), Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yayınları, İstanbul.

Yüksel, A. (2005), İlköğretim 1. kademe 1., 2. ve 3. sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen gözlem ve görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar

Zafer, H. (2011), Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75, Beta Yayıncılık, İstanbul.

İnternet Kaynakları

(http://www.cocukgozlemevi.org/wp-content/uploads/232-2-Suc-ve-Karar-Turleri-2010-2015_14.07.2016.pdf, Erişim Tarihi:18.07.2017).

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a31af129a67f1.03227081, Erişim Tarihi: 15.07.2017).

(<https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/Olumludisiplin0-36.pdf>, Erişim Tarihi:15.05.2017).

(<https://www.memurlar.net/haber/572783/ogretmenin-terbiye-tedip-hakki-nedir.html>, Erişim Tarihi:12.06.2017).

(https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23d.html, Erişim Tarihi: 20.07.2017).

(www.disiplinhukuku.com/makaleler/Jack_DONNELLY.doc, Erişim Tarihi: 16.07.2017).

(www.mevzuat.meb.gov.tr, Erişim Tarihi: 12.02.2017).

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a5f7aa65e95a6.04192032, Erişim Tarihi: 17.08.2017)